

В І Д Г У К

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора

Волкової Наталії Павлівни

на дисертацію Федорової Катерини Валеріївни „Формування професійно-етичних якостей майбутніх лікарів у виховному просторі вищого медичного навчального закладу”, подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти)

Актуальність проблеми даного дисертаційного дослідження обумовлена зростаючими вимогами держави до якості медичної освіти, стурбованістю станом професійної та особистісної компетентності, духовної й моральної зрілості лікарів, здатності виявити високий професіоналізм за будь-яких умов. Стандарти міжнародної освіти, Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Закон України «Про вищу освіту» зазначають, що на сьогодні професія лікаря вимагає розвинених професійно-етичних якостей, які реалізуються безпосередньо у процесі праці, у ставленні до хворого чи здорового, до сім'ї, суспільства й держави.

У зв'язку із вище зазначеним, дисертаційна робота Федорової Катерини Валеріївни є цілісним дослідженням у вітчизняній педагогічній науці, яке на науково-теоретичному, практичному та методичному рівнях розкриває проблему формування професійно-етичних якостей майбутніх лікарів у виховному просторі вищого медичного навчального закладу.

Дисертанткою чітко визначено об'єкт, предмет, сформульовано мету, гіпотезу й відповідно завдання дослідження, обґрунтовано застосування методів пошукової роботи. Слід зазначити, що всі компоненти наукового апарату повністю корелюють між собою.

На наш погляд, структура дисертації та її результати дозволяють стверджувати, що дисертантка реалізувала всі окреслені завдання, розкрила

тему в чіткій послідовності. Нам імпонує логіка презентації результатів дослідження на сторінках дисертації, яка складається із двох розділів і дає багатоплановий ракурс бачення розвитку вказаної проблеми.

Зупинимось на конкретних результатах дослідження Федорової Катерини Валеріївни більш детально.

Заслуговує на схвалення проведений здобувачем глибокий аналіз різних наукових позицій щодо тлумачення концептів „мораль”, „моральність”, „професійна етика”, „моральні принципи й норми” з точки зору філософії, деонтології, психології, педагогіки.

Автором переконливо обґрунтовується сутність феномену „професійно-етичні якості майбутніх лікарів”, які розуміються як риси особистості, сформовані в результаті інтеріоризації сукупності етичних норм і принципів поведінки медичного працівника і незалежно від зовнішніх умов стійко реалізуються при виконанні професійних обов’язків, у діяльності та поведінці. Зважаючи на це, стає зрозумілою логіка презентації автором базових професійно-етичних якостей майбутніх лікарів (громадянськість, гуманність, відповідальність, вимогливість до себе й інших, моральна рефлексія, особиста гідність, тактовність, толерантність, емпатія, повага до людини), що виявляються в медиків у професійній діяльності і сприяють ефективному вирішенню фахових завдань.

Вагомим здобутком автора вважаємо характеристику виховного простору вищого медичного навчального закладу, який презентується в роботі як просторово-часовий континуум, що акумулює цілеспрямовано створювані та стихійні умови взаємодії освітніх, виховних, регулювальних, інноваційних та управлінських процесів, а також усю багатоманітність взаємозв’язків, що виникають у процесі професійного становлення майбутнього фахівця. Крім того, слушною є думка автора про те, що ефективне функціонування виховного простору можливе за умови забезпечення єдності взаємопов’язаних та взаємозумовлених принципів (превентивність, стратегічне планування, адвокація, міжсекторальне

партнерство, участь усіх учасників педагогічної взаємодії (студенти – батьки – викладачі) та процесів (навчального, виховного).

Цікавою науковою ідеєю вважаємо представлення дисертанткою структурно-функціональної моделі формування професійно-етичних якостей майбутніх лікарів у виховному просторі вищого медичного навчального закладу, що передбачає взаємозв'язок цільового, змістовно-процесуального, діагностичного, результативно-оцінного блоків та ґрунтується на системному, компетентнісному, діяльнісному, особистісно зорієнтованому, аксіологічному, середовищному методологічному підходах і відповідних принципах (гуманістичної спрямованості, зворотного зв'язку, внутрішньої свободи особистості, позиційності, синергетичності, паритетності, подієвості).

На позитивну оцінку заслуговує змістовно-аксіологічний її компонент, реалізація якого забезпечувала «включення» змісту навчання у контекст життєвих, професійно-спрямованих, суб'єктивно-значимих для майбутніх медиків моральних проблем; залучення їх до системи загальнолюдських, гуманістичних, професійних цінностей (добро, істина, справедливість, любов), цінностей професійного діалогу; збагачення змісту вищезазначених навчальних дисциплін ціннісно-змістовними, емоційно насиченими, професійно й морально спрямованими елементами.

Оригінальним є презентований у роботі технологічний компонент моделі, який представлено різновидами технологій навчання: діалогі-роздуми, диспути, дискусії, „мозковий штурм”, завдання-роздуми, завдання-міркування, завдання-пошуки, завдання-рішення, круглий стіл, евристичні бесіди, творча дискусія, проектні технології, метод аналізу й вирішення морально-професійних ситуацій, максимально наближених до реальних обставин у діяльності лікарів, рольові, ділові ігри, штучно створювані морально-професійні ситуації тощо.

До переваг роботи К.В. Федорової можна віднести її безсумнівне практичне значення, яке полягає в тому, що оновлено зміст навчальних

дисциплін „Основи психології. Основи педагогіки”, „Анатомія людини”, „Філософія”, „Соціологія та медична соціологія”, „Іноземна мова”, „Українська мова за професійним спрямуванням”, „Історія медицини”, „Етичні проблеми в медицині” та ін. у контексті вирішення завдань формування професійно-етичних якостей майбутніх лікарів; розроблено тренінг розвитку моральної свідомості майбутніх лікарів; створено банк етичних дилем професійного спрямування; розроблено пакет ситуаційних завдань, вправ, навчальних проєктів, присвячених морально-етичним аспектам медичної діяльності.

Досить об’ємною й цілком логічною видається емпірична частина дослідження. Імпонує детально розроблений і вдало проведений педагогічний експеримент, зокрема формувальний етап, у межах якого логічно простежується зв’язок теоретичних ідей зі способами їх практичної реалізації.

Справляє позитивне враження оригінальний пакет діагностичного інструментарію для визначення рівнів сформованості окремих професійно-етичних якостей медичного працівника, яке відбувалося за показниками: рівень усвідомлення якості та рівень сформованості поведінки, організація та хід констатувального та формувального етапів дослідження.

Зміст автореферату відповідає змісту дисертації.

Роботу відрізняє висока культура науково-теоретичного мислення автора, грамотність у побудові й викладі наукового матеріалу.

Вищезазначене дозволяє стверджувати, що представлена дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого мають важливе теоретико-методологічне і практичне значення.

Разом з тим, ґрунтовний аналіз матеріалів дисертаційної праці Катерини Валеріївни Федорової дозволяє висловити деякі побажання і в певній мірі дискусійні зауваження і судження.

1). Перш за все, у дисертації такого масштабу бажано було, розкриваючи теоретичні засади формування професійно-етичних якостей

майбутніх лікарів, акцентувати увагу на наукових надбаннях зарубіжних вчених, зокрема щодо моральних аспектів освіти сучасних лікарів.

2). На наш погляд, під час формулювання теоретичних положень дисертації слід було більше уваги приділити аналізу наукових праць зарубіжних та вітчизняних учених, у яких накопичено чимало корисних ідей та рекомендацій щодо вирішення досліджуваної проблеми.

3). Дисертанткою на підставі контент-аналізу навчальних посібників з медичної етики та деонтології та наукових праць, досліджень, присвячених проблемам етики медичних працівників запропоновано авторський погляд на сукупність базових професійно-етичних якостей лікаря. Водночас бажано було б більш чітко розкрити роль кожної якості у професійній діяльності медичного працівника.

4). На нашу думку, під час розкриття змісту експериментальної роботи слід було розкрити роль студентського наукового товариства, органів студентського самоврядування, молодіжних організацій у формуванні професійно-етичних якостей майбутніх медиків.

5). Бажано більш чітко визначити місце та рольову позицію автора у проведенні експериментальної роботи.

6). У списку літератури бракує праць 2015, 2016 року видання та наукового доробку дисертантки.

Водночас, зазначені зауваження та побажання в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. Вважаючи, що дисертація є самостійним завершеним дослідженням, а отримані результати є важливими для педагогічної науки та практики, вона заслуговує позитивної оцінки.

Отже, правомірно зробити загальний висновок про те, що дисертація „Формування професійно-етичних якостей майбутніх лікарів у виховному просторі вищого медичного навчального закладу” за актуальністю, змістом, одержаними результатами, обсягом і оформленням відповідає профілю спеціалізованої вченої ради, відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій (пункти 9, 11-14 „Порядку присудження наукових ступенів”,

затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (із змінами, внесеними згідно Постанови Кабінету Міністрів України № 656 від 19 вересня 2015 року), а її – автор Федорова Катерина Валеріївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

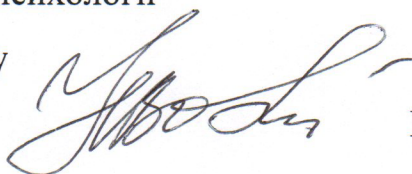
Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри педагогіки та психології

Дніпропетровського університету

імені Альфреда Нобеля

Н.П. Волкова

